

Šta svaki čovjek treba da zna o zaštiti svojih ličnih podataka?

Svaki put kada potpišete ugovor, popunite obrazac, posjetite web stranicu ili obavite transakciju, ostavljate za sobom lične podatke. Ti podaci imaju vrijednost kako za organizacije koje ih prikupljaju, ali i za vas kao osobu kojoj pripadaju. Razumijevanje onoga šta su lični podaci, ko ih smije obrađivati i koja prava imate kao osoba čiji se podaci obrađuju temelj je svake informirane odluke u savremenom društvu. Poznavanje vlastitih prava prvi je korak ka njihovoj zaštiti.

1. Šta su lični podaci?

Lični podatak je svaki podatak na osnovu kojeg je moguće identificirati određenu fizičku osobu ili na osnovu kojeg je ta osoba prepoznatljiva bilo direktno ili u kombinaciji sa drugim podacima.

Primjeri ličnih podataka koje svakodnevno dijelimo su:

- ime i prezime
- adresa stanovanja ili boravišta
- jedinstveni matični broj građana (JMBG)
- broj telefona i adresa elektronske pošte
- fotografija ili video snimak lica
- podaci o lokaciji
- podaci o finansijskom stanju, приходima i dugovima
- podaci o zaposlenju i poslodavcu
- IP adresa i podaci o korištenju interneta
- podaci o obrazovanju
- podaci o članovima porodice i domaćinstva

Pored ovih, zakon prepoznaje i posebnu kategoriju tzv. osjetljivih ličnih podataka, koji zbog svoje prirode zahtijevaju viši stepen zaštite. To su:

- zdravstveni podaci i podaci o medicinskom tretmanu
- biometrijski podaci (otisak prsta, prepoznavanje lica)
- genetski podaci
- podaci o rasnom ili etničkom porijeklu
- politička uvjerenja i sindikalno članstvo
- vjerska ili filozofska uvjerenja
- podaci o seksualnom životu ili spolnoj orijentaciji

- podaci o kaznenim presudama i krivičnim djelima

Ovi podaci smiju se obrađivati samo u strogo propisanim slučajevima i uz posebne garancije zaštite.

2. Osnovni principi obrade ličnih podataka koje morate znati

Svaka organizacija koja obrađuje vaše lične podatke mora se pridržavati osnovnih principa zaštite podataka. Ovi principi nisu samo pravila, ona su garancija da se sa vašim podacima postupi pošteno i odgovorno.

Zakonitost, poštenje i transparentnost

Vaši podaci smiju se obrađivati samo kada za to postoji zakonit razlog. Obrada mora biti poštena, a vi morate biti obaviješteni o tome ko obrađuje vaše podatke i u koje svrhe. Nikome nije dopušteno da prikuplja ili koristi vaše podatke u skrivene ili obmanjujuće svrhe.

Ograničenje svrhe

Podaci prikupljeni za određenu svrhu ne mogu se koristiti za neku drugu svrhu. Ako je vaša adresa prikupljena radi dostave paketa ili možda zaključenja ugovora, ta ista adresa ne smije se koristiti za slanje reklama bez vašeg izričitog pristanka. Svrha obrade ličnog podatka mora biti jasna i određena već u trenutku prikupljanja podataka.

Minimizacija podataka

Smije se prikupljati samo onoliko podataka koliko je stvarno neophodno za određenu svrhu. Ako je za određenu radnju, odnosno uslugu potrebno samo vaše ime i kontakt, nema razloga niti zakonskog osnova da se traže dodatne informacije koje nisu relevantne. Ovo načelo štiti vas od nepotrebnog izlaganja vaših ličnih podataka.

Tačnost

Podaci koji se čuvaju o vama moraju biti tačni i ažurni. Organizacije su dužne preduzeti razumne mjere kako bi se netačni podaci ispravili ili izbrisali bez odlaganja. Vi imate pravo zahtijevati ispravku svake netačne informacije koja se na vas odnosi.

Ograničenje roka čuvanja

Lični podaci ne smiju se čuvati duže nego što je to neophodno za svrhu zbog koje su prikupljeni. Nakon što ta svrha prestane, podaci se moraju izbrisati ili anonimizirati. Izuzetak postoji samo kada zakon nalaže čuvanje podataka u određenom roku, na primjer u svrhe arhiviranja ili računovodstvenog poslovanja.

Integritet i povjerljivost

Vaši lični podaci moraju biti zaštićeni od neovlaštenog pristupa, gubitka, uništenja ili odavanja. Organizacije su dužne primjenjivati odgovarajuće tehničke i organizacijske mjere sigurnosti kako bi vaši podaci ostali zaštićeni.

3. Ko su kontrolor i obrađivač podataka i šta to znači za vas?

Kada govorimo o obradi ličnih podataka, susrećemo se sa dva ključna pojma: kontrolor podataka i obrađivač podataka.

Kontrolor podataka je osoba ili organizacija koja odlučuje zašto se podaci prikupljaju i kako će se koristiti. Pa tako na primjer, kada banka ili mikrokreditna organizacija prikuplja vaše podatke radi odobrenja kredita, banka ili mikrokreditna organizacija je kontrolor. Kada bolnica čuva vaš zdravstveni karton, bolnica je kontrolor. Kontrolor je odgovoran za to da se vaši podaci obrađuju u skladu sa zakonom i upravo kontroloru upućujete svoje zahtjeve i prigovore koji se tiču vaših podataka.

Obrađivač podataka je osoba ili organizacija koja obrađuje vaše podatke u ime kontrolora, po njegovim uputstvima i isključivo za svrhe koje je kontrolor odredio. Na primjer, kompanija koja za banku upravlja IT sistemima ili vrši arhiviranje dokumentacije ona jeste obrađivač. Obrađivač nema pravo koristiti vaše podatke za vlastite svrhe.

Šta to znači za vas kao nosioca podataka? Znači da bez obzira na to koliko se različitih organizacija bavi vašim podacima u pozadini, vi imate pravo da znate gdje i ko obrađuje vaše lične podatke i u koju svrhu.

4. Vaša prava kao nosioca ličnih podataka

Zakon vam garantuje niz prava u oblasti zaštite ličnih podataka, koja možete ostvariti pod uslovima i u granicama koje zakon propisuje. Na svaki zahtjev organizacija je dužna odgovoriti u roku od 30 dana, a ukoliko je zahtjev složen uz obrazloženje dostavljeno u roku od 60 dana, uključujući i slučajeve kada vaš zahtjev nije moguće u potpunosti uvažiti

Pravo na pristup podacima

Imate pravo znati da li se vaši lični podaci obrađuju i ukoliko se obrađuju, koje podatke o vama neko čuva, u koje svrhe, koliko dugo i sa kim su podijeljeni. Na vaš zahtjev, organizacija je dužna da vam dostavi informaciju o svim ličnim podacima koje posjeduju o vama, te da obrazloži zakonski osnov i svrhu obrade ličnih podataka.

Pravo na ispravku

Ukoliko su podaci koji se čuvaju o vama netačni, nepotpuni ili zastarjeli, imate pravo zahtijevati njihovu ispravku ili dopunu bez nepotrebnog odlaganja. Organizacija je dužna postupiti po vašem zahtjevu i obavijestiti vas o poduzetim mjerama.

Pravo na brisanje (pravo na zaborav)

Pod određenim uslovima, imate pravo zahtijevati da se vaši lični podaci izbrišu. Ovo pravo možete ostvariti kada podaci više nisu potrebni za svrhu zbog koje su prikupljeni, kada ste povukli pristanak na osnovu kojeg se obrada vršila, kada su podaci nezakonito obrađivani ili kada postoji zakonska obaveza brisanja. Važno je napomenuti da ovo pravo nije apsolutno, jer postoje situacije u kojima organizacija smije zadržati vaše podatke uprkos zahtjevu za brisanje, na primjer ako je to nužno radi ispunjenja zakonske obaveze.

Pravo na ograničenje obrade

Imate pravo zahtijevati privremeno obustavljanje obrade vaših podataka dok se ne razriješi određeno pitanje, na primjer, dok se provjerava tačnost podataka ili dok se razmatra vaš prigovor. U tom periodu, podaci se i dalje čuvaju, ali se ne smiju aktivno koristiti.

Pravo na prenosivost podataka

U slučajevima kada se obrada zasniva na vašem pristanku ili na ugovoru i obavlja se automatizovanim sredstvima, imate pravo dobiti svoje podatke u strukturiranom, uobičajeno korištenom i mašinski čitljivom formatu. Ovo vam omogućuje da te podatke prenesete drugom pružaocu usluge bez prepreka.

Pravo na prigovor

Imate pravo podnijeti prigovor na obradu vaših ličnih podataka koja se zasniva na legitimnom interesu kontrolora. Nakon podnošenja prigovora, kontrolor mora dokazati da postoje opravdani razlozi koji nadilaze vaše interese, prava i slobode. Ako to ne može dokazati, mora prestati s obradom. Pravo na prigovor imate i u slučaju obrade u svrhe direktnog marketinga u tom slučaju organizacija mora odmah prestati koristiti vaše podatke u te svrhe.

Pravo u vezi sa automatiziranim odlučivanjem

Imate pravo da ne budete predmetom odluke koja se donosi isključivo na temelju automatiziranog odlučivanja, uključujući profiliranje, ako takva odluka proizvodi pravne ili slične značajne učinke po vas.

Pravo na opoziv pristanka

Kada se obrada vaših podataka zasniva isključivo na vašem pristanku, imate pravo u svakom trenutku povući taj pristanak, bez ikakvih posljedica po vas. Povlačenje pristanka ne utječe na zakonitost obrade koja je vršena na osnovu pristanka prije njegovog povlačenja.

5. Šta ako neko krši vaša prava?

Ukoliko smatrate da su vaša prava u oblasti zaštite ličnih podataka povrijeđena, na raspolaganju vam stoje sljedeće mogućnosti:

Prigovor kontroloru podataka

Prvim korakom, obratite se direktno organizaciji koja obrađuje vaše podatke, a to znači kontroloru. Svaka organizacija je dužna imati uspostavljene mehanizme za primanje i rješavanje prigovora koji se odnose na zaštitu ličnih podataka. Zahtjev možete podnijeti pisanim putem, a organizacija je dužna odgovoriti u roku od 30 dana, a ukoliko je zahtjev složen u roku od 60 dana uz obavezno obrazloženje dostavljeno nosiocu podataka.

Pritužba nadzornom organu

Ako odgovorom kontrolora ne budete zadovoljni ili ukoliko smatrate da je povreda ozbiljna, imate pravo podnijeti pritužbu Agenciji za zaštitu ličnih podataka Bosne i Hercegovine (AZLP). Agencija je nezavisno tijelo koje nadzire primjenu propisa o zaštiti podataka i ima ovlaštenja

Mikrokreditna fondacija MI-BOSPO Tuzla: Bosne srebrene bb, 75 000 Tuzla
Bosna i Hercegovina Tel: +387 35 270 283 Fax: +387 35 252 448 **BESPLATNA**
INFO LINIJA: 0800 202 53 E-mail: mi-bospo@mi-bospo.org www.mi-bospo.org

da provodi istrage, izriče upozorenja i novčane kazne organizacijama koje krše zakon. Pritužba se podnosi besplatno, a Agencija je dužna obavijestiti vas o ishodu postupka.

Zaštita ličnih podataka nije privilegija, ona je vaše zakonsko pravo. Informisanost o tim pravima i načinu njihovog ostvarivanja prvi je i najvažniji korak ka zaštiti vašeg privatnog života u digitalnom i fizičkom svijetu.